Β' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ, ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

***ΣΥΝΘΕΣΗ ΛΕΞΕΩΝ*:**

Σύνθεση = όταν ενώνουμε τα θέματα δύο λέξεων και δημιουργείται μια άλλη.
Π.χ. καλός + τύχη → καλότυχος

2 Τρόποι σύνθεσης:

Με ακώριστο μόριο

δύο ή περισσότερες λέξεις

Σύνθετα = οι λέξεις που ενώνονται για να δώσουν τη σύνθετη λέξη.

α' συνθετικό

β' συνθετικό

Σύνθεση λέξεων στην Αρχαία Ελληνική

Συνδετικό φωνήεν = Όταν το α' συνθετικό είναι κλιτό, τότε ενώνεται με το β' συνθετικό με ένα φωνήεν, το "ο".

Αρχικό φωνήεν του β' συνθετικού είναι α, ο, → το συνδετικό χάνεται
(άρχοντας + άνθρωπος → αρχοντάνθρωπος)

Επίθετα σε – ύς → παίρνουν ως συνδετικά τα ι, ο, οι

Α' συνθετικό : Όταν είναι όνομα α' ή β' κλίσης και το β' συνθετικό αρχίζει από φωνήεν
→ αποβάλλεται ο χαρακτήρας του
(κιθάρα + ᾄδω = κιθαρωδός)

: Αν το β΄συνθετικό αρχίζει από *F* ή *σ*
→ Τα δυο φωνήεντα φυλάγονται, συναιρούνται ή αποβάλλεται το τελικό φωνήεν του α' συνθετικού.
(αγαθός + *F*έργον = αγαθοεργός)
(κακός + *F*έργον = κακούργος)

(αιχμή + *F*άλωτος = ευάλωτος)

: Αρχικό φωνήεν του β' συνθετικού βραχύχρονο (ά, ε, ο)
↳ Εκτείνεται.
(λόχος + ἄγω = λοχαγός)

: Αρχικό φωνήεν β' συνθετικού θέσει μακρόχρονο
↳ Δεν εκτείνεται.
(ναῦς + ἄρχω = ναύαρχος)

Α' συνθετικό: Ουσιαστικό

Το θέμα των λέξεων:

- ✓ Αμετάβλητο, ειδικά αν είναι β' κλισης.
- ✓ **α'** και **γ'** κλίσης από **αναλογία** προς **β' κλίση**:
  λήγει σε –ο
  (π.χ. ὕλη + τέμνω = υλ**ο**τόμος)
- ✓ **α'** και **γ'** κλίσης από **αναλογία** προς **α' κλίση**:
  λήγει σε –α , -η
  (π.χ. λαμπάς + φέρω = λαμπαδ**η**φόρος)
- ✓ α' συνθετικό διπλόθεμο της **γ' κλίσης** σε **–ις**:
  λήγει σε –ι
  (π.χ. λέξις + θήρας = λεξ**ι**θήρας)
- ✓ α' συνθετικό ουδέτερο **γ' κλίσης σε –μα:**
  ίδιο ή αποβάλλει τους δύο τελευταίους φθόγγους
  (π.χ. σῶμα +φύλαξ = σωμα**το**φύλακας)

Α' συνθετικό: Επίθετο

Σύνθεση: από το **θέμα** του **αρσενικού**.

- ✓ Α' συνθετικό διπλόθεμο **γ' κλίσης** σε –**υς**:
  θέμα που λήγει σε –υ
  (π.χ. βαρύς + θυμός = βαρ**ύ**θυμος)
- ✓ Τα **αριθμητικά** εἷς, δύο, τρεῖς, τέσσαρες:

Φιλολογική Γωνιά Σέβη Δριμαροπούλου

μονο-, δι-, τρι, τετρα-
(π.χ. τέσσαρες + πέρας = **τετρα**πέρατος)

- ✓ Τα άκλιτα απόλυτα αριθμητικά:
  αμετάβλητα ή κατάληξη σε –α

(π.χ. πέντε + δραχμή = πεντ**ά**δραχμον)

Α' συνθετικό: Ρήμα

Σύνθεση: **ρηματικό / χρονικό** θέμα **αορίστου ή μέλλοντα**.

- ✓ β' συνθετικό αρχίζει από **φωνήεν**:
  αμετάβλητο

(π.χ. λείπω + άνδρεία = λει**ψ**ανδρία)

- ✓ β' συνθετικό αρχίζει από **σύμφωνο**:
  στο τέλος παίρνει ε, ι, ο

(π.χ. ἔχω + μῦθος = εχ**έ**μυθος)

- ✓ α' συνθετικό **συνηρημένο σε –έω**:
  μπροστά από **φωνήεν,** ο χαρακτήρας του θέματος αποβάλλεται

(π.χ. φιλέω - ῶ + ἄνθρωπος = φι**λά**νθρωπος)

μπροστά από **σύμφωνο**, στη θέση του ε → ο

(πχ. μισέω- ῶ + τύραννος = μισ**οτ**ύραννος)

Α' συνθετικό: Άκλιτο

Επίρρημα: παραμένει αμετάβλητο, αλλά **μπροστά από σύμφωνο** → ε, ι, ο
(π.χ. ὄπισθεν + δομῶ = οπισθ**ό**δομος)

Πρόθεση: παραμένει αμετάβλητη.

Αχώριστο μόριο:
στερητικό ἀ- : μπροστά από **φωνήεν** → ἀν
(π.χ. ἀ + ἱκανός = **αν**ίκανος)
μπροστά από ***F*** **ή σ** → αμετάβλητο
(π.χ. ἀ + *F*ορατός = αόρατος)

Φιλολογική Γωνιά Σεβή Δριμαροπούλου

Σύνθεση λέξεων στη Νέα Ελληνική

Αχώριστα μόρια: α-, ξε- (ξ-), ανα-
(π.χ. άχαρος, ξεβάφω, ξαρματώνω, ανακαλύπτω)

Άλλα μόρια: αμφι-, αρχι-, δια-, δι-, διχο-, δισ-, εισ-, εξ, εκ, εν, εμ, εγ, ερ, ελ,, επι- (επ-, εφ-), ευ, ημι-, ομο-, περι, συν (συγ, συλ, συμ, συρ, συσ, συ, συνε), τηλε, υπο (υφ, υπ)

Προσοχή!

- Όταν η **β' λέξη** αρχίζει από **φωνήεν**: δια →δι, επί → επ, υπο →υπ, εκ → εξ
- Όταν το **φωνήεν της β' λέξης** είχε **δασεία**: επί → εφ, υπο → υφ
- Μπροστά από **χειλικά ή *μ***: εν → εμ, συν → συμ
- Μπροστά από **λαρυγγικά**: συν → συγ
- Όταν ακολουθεί **λ, ρ, σ**: συν → συλ, συρ, συσ
- Τόνος**: παραμένει** ή **ανεβαίνει** σε παραλήγουσα ή προπαραλήγουσα.

Φιλολογική Γωνιά
Σέβη Δριμαροπούλου

Πάμε για λίγη εξάσκηση!

Σχηματίστε σύνθετες λέξεις:

επί + τύχη =
καλός + τύχη =
ίσος + ψήφος =
α + ψήφος =
από + άγω =
ψήφος + θηρώ =
άρχω + άγγελος =
άρχω + ιατρός =
εν + φαίνω =

ξένος + φοβάμαι =
ξένος + λατρεύω =
λείπω + άνδρας =
λείπω + ύδωρ =
α + γνωρίζω =
διχάζω + γνώμη =
επί + γνωρίζω =
αντί + λαμβάνω =
επί + ανδρώνω =

Βρείτε τα συνθετικά των λέξεων:

επιχείρηση=
τυχοδιωκτικός =
μεταγωγή =
παρείσακτος =
φυγόδικος =
ξενότροπος =
εύγλωττος =
προέλευση =
δερματόδετος =

διαγωγή =
αρχηγός =
αρχοντάνθρωπος =
υπογράμμιση =
κατεύθυνση =
ανατοκισμός =
τεκνοποίηση =
επιφάνεια =
διαιρέτης =

Φιλολογική Γωνιά
Σέβη Δρακοπούλου

Φιλολογική Γωνιά

Σέβη Δριμαροπούλου